Після конфіскати — другий наклад.

Ч. 205 (10.588). Львів, вівторок 15. вересня 1925. Почтову належитість оплачено гуртом. Рік XLIII.

ДІЛО

ВИХОДИТЬ ЩОДЕННО ПЕРЕДПОЛУДНЕМ

РЕДАКЦІЯ І АДМІНІСТРАЦІЯ: Львів, Ринок 10. II. пов.
Конто почт. щад. 143.322.
Адреса для телеграм: „Діло" Львів.
Гол. Редактор приймає від 1—2 год. пополуд. Рукописів не звертається.

ПЕРЕДПЛАТА: Місячно в краю 4·20 зл.
ЗА ГРАНИЦЕЮ: В Америці 1 дол., Франції, Голяндії, Бельгії 20 фр. фр., Італії 7·50 зл., Німеччині 7·50 зл., Швайцарії 5 шв. фр., Чехословаччині 30 ч. к. Румунії 150 лей, Болгарії 7·50 зл. Австрії 7·50 зл. Зміна адреси 1 зол.

В справі оголошень звертатися до Адміністрації.
ЦІНА ОДНОГО ПРИМІРНИКА 17 СОТ.

Головою в мур.

Комбінації на тему польсько-російського порозуміння, як підготовчої стадії польсько-російського союзу, упрощують польсько-русофільські ідеольоги аж до абсурду. Вони нехтують всіми переворотами й перемінами, які в останніх семи літах зайшли на сході Европи і приймають як аксіому істнування єдиної, неподільної Росії, такої самої, яка істнувала за всіх Олександрів і Миколаїв, а яка тільки формально змінила організацію і „виміняла мовки". В очах та суггестивній уяві польських ідеольогів і політиків виглядає це так, немов би замісць Вітте, Горемикіна й Коковцева прийшли Риков, Чічерін і Троцький, а зрештою все лишилося менше-більше так, як бувало. Перенесено столицю з Петербурга (Ленінграду) до Москви, про людське око змінено назву держави і тільки всього. Щож торкається України, то тут тим більше не наступили ніякі зміни — хіба тільки те, що київське ґенерал-губернаторство перенесено під зміненою назвою до Харкова.

Взагалі концепція польсько-російського аліянсу спирається на однородности й суцільности б. царської імперії. Тимчасом цей погляд є з ґрунту фальшивий, корінно хибний, тим самим будівля, ставлена на таких фундаментах, мусить розвалитися ще перед її викінченням.

На широких просторах европейського Сходу істнує тепер не Росія, тільки Союз Радянських Соціялістичних Республик. Правдою є, що російська федеративна республика, а за нею й російська національність, задивлена в своє колишнє єдиноволодарство, намагається зберегти супрематію над иншими союзними народами й республиками, але правдою є те, що це змагання не все й не у всьому вінчається успіхом. Навпаки, союзні республики крок за кроком розбудовують своє власне життя, а їх інтереси не все гармонізують з вимогами Москви.

Специяльно, коли мати на увазі Радянську Україну, найблизчу сусідку Польщі, то тут в останніх роках відбулися такі глибокі зміни, про які навіть фантастам не снилося. В боротьбі з московським центром Рад. Україна з кожним місяцем розбудовує й утверджує свою державність. Минулий рік виявив недвозначно змагання українських мас по той бік Збруча, а біжучий рік приніс з собою виразне національно-політичне оформлення тих змагань. Вже в минулих роках створено сякі-такі основи під українське шкільництво всіх типів, вже попередніми роками розбудовувано українську культуру, та політичну владу цінко держала в своїх руках урядова КП(б)У, зложена головно з чужинного елементу. В р. 1925 захиталася всевлада філії російської комуністичної партії на Україні. В неї влився національно-український комуністичний елемент з УКП., через що українські комуністи здобули безпосередній вплив на уряд Рад. України. А це мало той наслідок, що „українізація" з формальної стала дійсною, з маніфестаційної — суттєвою, з поверховної — ґрунтовною. Обєднання УКП. з КП(б)У. та перевага українського елементу в офіціяльній, правлячій партії — не лише поставила запору штучній русифікації, але перетворила радянський уряд України в самостійний чинник української національної політики. Українізація захопила теж урядову партію, яка 6. червня ц. р. постановила всеціло українізуватися до 1. січня 1926.

Зовсім природно, що зріст національної України не лишився без впливів на відносини до московського центра. Україна все більше, все виразнійше і все нагальнійше починає зазначувати відрубність своїх інтересів від інтересів Москви. Український уряд з одного боку домагається децентралізації, припинення й усунення бюрократичного натиску радянської унії, а з другого боку домагається більшого впливу на закордонну політику унії. „Національні республики — говорив голова українського радянського уряду Чубар — не можуть згодитися на те, щоби централістичний натиск вдержував їхню ініціятиву та щоби він підтинав їхні господарські заходи й успіхи". На останньому всесоюзному конгресі представники України безоглядно виступили проти польонофільської політики Чічеріна та домагалися узгляднення в закордонній політиці унії українських національних інтересів. Як представляються взаємини між Харковом і Москвою, свідчить стаття парижських „Посл. Новост.", яка була вже у нас в цілости репродукована.

Українізація мабуть прийняла небажаний для Москви оборот, коли підносяться протести проти „насильної українізації", коли в російській пресі підноситься „самоволю українського урядництва" і т. и. Та на те українська преса висміває „нахабність Москалів і змосковщених Жидів" та перестерігає національні меншости на Україні перед нарушенням льояльности у відношенні до держави, яка не тільки дала гостинність иншим націям, але й в автономічних установах забезпечує їм повний національний розвиток.

І не тільки в тому проявляється українська активність. Український уряд домагається перевірки границь внутрі радянської унії в користь України та забезпечення українським меншостям в російській федеративній республиці таких прав і таких національних установ, які Україна дає своїм нац. меншостям.

Як бачимо, сьогодня Рад. Україна перетворюється в підмет права у внутрішній політиці радянської унії та виказує змагання осягнути цей самий ступінь і в закордонній політиці СРСР.

Супроти того ясно, що апелі польських ідеольогів і польських політиків, які не рахуються з реальною дійсністю на сході Европи, є фантазіями, якщо не биттям головою об мур. А той мур творить відроджена українська нація і відроджена українська державність по той бік рижської лінії. Польська акомодація до Москви нехтує союзними радянськими державами, Україною і Білорусю, маючи на меті створити польсько-російський союз, „льояльне порозуміння в справі загрожуючих Росії й Польщі українських змагань". Дальше цей союз мав би на меті зліквідувати українську націю в Польщі і в „Росії" та вдержати територіяльне status quo на лінії Балтик-Чорне Море. Очевидно, це все є вже нині тільки витвором хорої уяви, це є „słupy minione" — як говорив знаменитий польський критик Ст. Віткевіч. Колиб навіть Москва захотіла піти на вудочку вшехпольської ідеольогії, то Рад. Україна матиме ще стільки впливу й значіння та сили, щоби в зародку розвіять польсько-московські мрії.

Кожний, хто нехтує дійсністю хто висилюється повернути природний хід подій, хто чигає на смерть — національну й політичну — українського народу, мусить — скорше чи пізнійше — розторощити собі голову об український мур.

Ф. Ф.

Міжнародні договори і конституція, а міністр освіти.

До „утраквізаційних" шкільних розпорядків.

В комунікаті з наради батьків учениць української приватної гімназії С. С. Василіянок у Львові в 201 ч. „Діла" з 10. вересня ц. р. читаємо:

„Предметом наради був обіжник кураторії з 22. червня ц. р. в справі навчання також в українських приватних гімназіях історії, географії і науки про сучасну Польщу в польській мові".

Просимо тільки звернути увагу: Обіжник виданий дня 22. червня ц. р. — отже ще перед вакаціями, а нарада батьків з метою протестувати проти того обіжника відбулася тільки що 6. вересня ц. р. себто в часі, коли ведеться вже правильне навчання у всіх державних і приватних школах! На нашу думку зовсім инакше виглядалаб оборонна акція, колиб почато її негайно після появи обіжника, — (отже був час обдумати й приготовити оборонні засоби та повести необхідну організацію в цьому напрямі). — а не тепер, коли започатковується оборону в часі менше або більше доконаного факту. До того невідомо нам, чи і які кроки пороблено в справі оборони українства инших українських приватних гімназій у Львові і в краю.

Очевидно, вище наведені обставини повинні спонукати українське громадянство до тим енерґічнійшої і послідовнійшої оборони своїх природних прав у своїх-же приватних українських, удержуваних виключно власними засобами, школах.

Дотичний обіжник кураторії був оголошений також в „Dziennik-u urzędow-im kuratorjum okręgu szkolnego lwowskiego" з дня 15. липня 1925 р. ч. 9. — Вважаємо за річ вказану його дословний текст подати до прилюдного відома. Обіжник цей звучить:

Red. czas. „Diło" Pr. 655/25. W Imieniu Rzeczypospolitej Polskiej! Sąd okręgowy karny jak Trybunał prasowy we Lwowie, orzekł na wniosek Prokuratury Państwowej, że treść czasopisma „Diło" Nr. 199 (10.582) z dnia 8. września 1925 r. w artykułach pod tytułem: 1) „Nie karygodne lecz niewygodne" od początku tego artykułu. 2) W art. pt. „Przed nowymy zboramy Ligi Nacii" w ustępie pt. „Sesja Ligy Nacij i Ukrainci" między słowami: a) u Lizi memorjał... a: zachidno-ukrainśke, b) obszyrnyj memorjał... a: Obydawa memorjały i c) od słów: I pro pereslidowannia aż do końca tego artykułu. 3) W rubryce pt. „Nowynky" w ostatniej notatce pt. „Narodna oswita w Polszczi" ustęp od słów: Na szkoły ta szkilni budynky aż do końca tej notatki zawiera znamiona zbrodni z § 65 a) ustawy karnej, uznał dokonaną w dniu 7. września 1925 roku konfiskatę za usprawiedliwioną i zarządził zniszczenie całego nakładu i wydał w myśl § 493 u. k. zakaz dalszego rozpowszechniania tego pisma drukowanego. Zarazem wydaje się nakaz odpowiedzialnemu redaktorowi tego czasopisma, by orzeczenie niniejsze umieścił bezpłatnie w najbliższym numerze i to na pierwszej stronie. Niewykonanie tego nakazu pociąga za sobą następstwa przewidziane w § 21 ust. druk. z 18. XII. 1862 Dz. p. p. Nr. 6 ex 1863 t. j. zasądzenie za przekroczenie na grzywnę do 400 zł. p. Lwów, dnia 9. września 1925 r.

Niewiadomski.

Red. czas. „Diło" we Lwowie. Pr. 657/25. W Imieniu Rzeczypospolitej Polskiej! Sąd okręgowy karny, jako Trybunał prasowy we Lwowie orzekł na wniosek Prokuratury Państwowej, że treść czasopisma „Diło" Nr. 200 (10.578) z dnia 9. września 1925 pod tytułem: 1) „Za zaskłykannia sojuzu" a) między słowami: proiektiw... a: od, b) sojuzu... a: Odnacze. 2) „Policja rozhaniaje posolski wicza" a) między słowami: szkilnyctwa... a: Perejszowszy, b) notatnie ü... a: istnuje" c) tańciu... a: wże, d) u Lwowi... a: wijnu, e) zajmanszczynoju... a: Idea, f) nacjein... a: Pisłaz) zajazyw a: Komisar zawiera znamiona zbrodni z § 65 a) u. k. uznał ad 1) i 2) konfiskatę dokonaną w dniu 7. września 1925 za usprawiedliwioną i zarządził zniszczenia całego nakładu i wydał w myśl § 493 p. k. zakaz dalszego rozpowszechniania tego pisma drukowanego. Zarazem wydaje się nakaz odpowiedzialnemu redaktorowi tego czasopisma, by orzeczenie niniejsze umieścił bezpłatnie w najbliższym numerze i to na pierwszej stronie. Niewykonanie tego nakazu pociąga za sobą następstwa przewidziane w § 21. ust. druk. z 17. grudnia 1862 Dz. p. p. Nr. 6. ex 1863, t. j. zarządzenie za przekroczenie na grzywnę do 400 Zł. P. Lwów, dnia 9. września 1925.

Niewiadomski.

Red. czas. „Diło" we Lwowie. Pr. 659/25. W Imieniu Rzeczypospolitej Polskiej! Sąd okręgowy karny orzekł na wniosek Prokuratury przy tymże Sądzie, jako Trybunał Prasowy we Lwowie, że treść artykułu, umieszczonego w czasopiśmie „Diło" Nr. 201 (10.579) z dnia 10. września 1925 pod tytułem: „Jednajmosia" w ustępie między słowami: ide na nas... a: A precię ukrainśkyj narada zawiera znamiona zbrodni z § 65 a) u. karnej uznał dokonaną dnia 9. września 1925 roku konfiskatę za usprawiedliwioną i zarządził zniszczenie całego nakładu i wydał w myśl § 493 p. k. zakaz dalszego rozpowszechniania tego pisma drukowanego. Zarazem wydał nakaz odpowiedzialnemu redaktorowi tego czasopisma, by orzeczenie niniejsze umieścił bezpłatnie w najbliższym numerze i to na pierwszej stronie. Niewykonanie tego nakazu pociąga za sobą następstwa przewidziane w § 21. ust. druk. z 17. grudnia 1862 Dz. p. p. Nr. 6 ex 1863 t. j. zasądzenie za przekroczenie na grzywnę do 400 zł. p. Lwów dnia 10. września 1925.

Niewiadomski

„Okólnik Kuratorjum O. S. L. do Dyrekcyj państwowych i prywatnych szkół średnich ogólnokształcących z językiem wykładowym niepolskim w sprawie prowadzenia nauki języka i literatury polskiej, historji i geografji oraz nauki o Polsce współczesnej. L. 8213|II. Celem wykonania przepisu z art. 7. ustawy z dnia 31. lipca 1924, zawierającej niektóre postanowienia o organizacji szkolnictwa (Dz. U. R. P. Nr. 79, poz. 766), zarządzam, iż począwszy od roku szkolnego 1925|26 we wszystkich klasach szkół średnich ogólnokształcących z językiem wykładowym niepolskim nauka obowiązkowa języka i literatury polskiej, historji i geografji (powszechnej i polskiej) oraz nauka o Polsce współczesnej ma być prowadzona po polsku na zasadzie obowiązujących programów naukowych.

Lwów dnia 22. czerwca 1925 r.

Kurator: Sobiński.

§. 7. закона з 31. липня 1924 р., на який покликується повищий розпорядок, звучить:

„В середніх загально - образуючих школах — як приватних, так і державних — з непольською мовою навчання, по польськи ведеться обовязково наука: польської мови і літератури, історії і географії разом з наукою про сучасну Польщу"

Перед усім вони суперечать арт. 109 польської конституції, який звучить:

„Кождий горожанин має право задержати свою народність та плекати свою мову і свої національні окремішности.

Осібні державні закони забезпечать меншостям у польській державі повний і свобідний розвиток їхніх народніх окремішностей при помочі автономічних звязків меншостей публично-правного характеру в обсягу звязків загальної самоуправи".

Далі вони суперечать в цілости законові про воєвідську самоуправу з 26. вересня 1922 р., який Українцям запевняє автономну управу свойого народнього, середнього й фахового шкільництва і постановляє, що українська соймова палата визначує викладову мову у тих школах.

Вкінці суперечать арт. 110. польської конституції та анальогічному арт. 8. версайського договору, а саме:

Арт. 110. польської конституції звучить:

„Польські горожане, що належать до народніх, віроісповідних чи мовних меншостей, мають рівне з иншими горожанами право засновування, надзорування і завідування своїм власним коштом добродійних, релігійних і суспільних заведень шкіл і инших виховуючих заведень, як також свобідного уживання в них своєї мови та виконування приписів своєї релігії",

Арт. 8. версайського договору поміщеного як закон в дневнику законів Річипосполитої Польської ч. 110 з 6. грудня 1920 р. звучить:

„З польськими горожанами, які належать до етнічних, релігійних або мовних меншостей поводитиметься та - само як з иншими польськими горожанами і вони будуть користуватися такими самими законними й фактичними гарантіями як инші. А саме: вони матимуть рівні права щодо основування власним коштом добродійних, релігійних чи суспільних інституцій, шкіл і инших виховавчих заведень, як також право свобідного уживання в них власної мови і свобідного виконування в них практик своєї релігії".

У звязку з повищим артикулом постановляє арт. 1. версайського договору ось що:

„Польща обовязується, що постанови артикулів 2 до 8 цього розділу будуть узнані за основні права і що ніякий закон, ніякий розпорядок і ніяка урядова діяльність не стане в суперечности або в противенстві до тих постанов, що ніякий закон, ніякий розпорядок і ніяка урядова діяльність їм суперечна не буде мати сили".

Мало цього. В останньому уступі версайського договору находиться таке зобовязання:

„По думці закона сойму Річипосполитої Польської з дня 31. липня 1919 р., зазнайомившися з постановами цього договору і розваживши їх, признали ми і признаємо цей договір за слушний, заявляємо, що був він прийнятий, ратифікований і потверджений і обіцюємо точно приноровлюватися до нього. На доказ того видали ми отсей акт, осмотрений державною печаткою й підписами".

Отже за нами природне й писане право. Та треба тямити — з права в практиці користає тільки той, хто хоче з нього корістати, хто має відвагу твердо за нього постояти. А хто не вміє чи не хоче постояти за своє право—той не гіден мати його!

І в наслідок недостачі одноцільної політики, в наслідок недостачі одноцільного верховного проводу в тому напрямі маємо тепер такий дивний стан, що зверхній і внутрішній вигляд одних приватних українських шкіл в цілости польський, а в инших в цілости український.

Тепер саме проводиться другий етап наступу на наше шкільництво: утраквізація українських шкіл. —

Надходить дванайцята година. Остання пора взятися серіозно до оборони своєї рідної школи. Мусить бути вироблений і до подробиць переведений спільний плян акції і то: власників шкіл, батьків і всіх політичних партій — акції в краю і за кордоном. В справі спільної оборони належить порозумітися й з иншими національними „меншостями" Польщі. Взагалі належить негайно створити у справі шкільної політики і оборони української школи один фронт і втягнути до оборони як найширші маси українського населення. Шкільний плебісцит доказав, що наш народ дорожить своєю школою, що готовий на всі жертви в її обороні, — тільки треба ініціятиви, треба проводу, треба ясних вказівок і послідовности!

Якщо не здобудемося на відпір рішучий і непохитний, гідний великої свідомої нації, — то за цим другим етапом польщення наших шкіл прийде третій — останній — і за короткий час щезне українське шкільництво під Польщею так, як щезло воно безслідно на Буковині під Румунією.

Тільки впертою боротьбою можемо уратувати рештки українського шкільництва, тільки великою загальною, постійною жертвенністю на „Рідну Школу" й працею на місцях можемо поставити наше приватне шкільництво на ноги.

Іван Герасимович.

НАДІСЛАНЕ.

За надіслане редакція не відповідає.

Степан Левинський.

Від Везувія до пісків Сагари.

Верблюдами крізь пустиню.

Цілий день минає нам у оазі. Вона розкрила перед нами всю красу свою й чарування.

Думаємо про Бога йдучи крізь стежку Гараман. Очі наші повні краси високих пальм. Вони стоять тут пишні й непорушні, простягаючи роскішну китицю свого листя в дарунок сонцю. А внизу яснію̀ть спокійні ставки води. Які глубокі, які багаті ви! У ваших зеркалах розквітає другий світ, — і пальми і небо і сонце. І ми стаємо на мить нерішучі, котрий світ дійсний? Скажіть горді пальми — може це казка?

Думаємо про Бога, йдучи стежкою Гараман, бо Бог мешкає в цій оазі.

Потім сповняємо наші змисли дивною ритмікою природи. Вона дає нам спокій і забуття; думаємо собі, що світ кінчиться на краю цеї оази, а поза нею нема нічого більше, немає світа поза нею.

Таємна ритміко природи, чому сповняєш наші жили свіжою кровю життя? Чи хочеш розкрити нам тайну вічного щастя? Даремний твій труд. Ми знаємо, все щастя це — ти, твій шепіт...

А потім ідемо до джерел. Тут встає з глибини суворої землі творча сила оази. Тут твориться чудо життя.

Широко розіллялись прозорі зеркала ставків і низько-низько похилились над водою молоді пальми без пнів, якби хотіли своє роскішне, яснозелене листя скупати й напоїти в її спокійній тахлі. А похилившися низенько, взріли знечевя, на дні рівненького, синавого неба мальованого плеса, красу свого стрункого, молодого листя й остали з того часу похилені над водою у німому захваті.

Або, стомившися ходою, йдемо спочити біля величезного святого дерева: Zizyphus spina Christi. Воно родить овочі якби великі жовті черешні а своєю минувшиною сягає давньої давнини, котра ніде не записана й ніхто її не тямить.

Тут стоїть на сторожі оази білий марабу: Sidi Ali bou Lila. Поза ним далекий простір піску й безлюддя. Великий суворий контраст природи.

. . . .

Розважно, з нічим незакаламученою повагою, ступають наші верблюди по піску Сагари.

Це наша велика виправа в пустиню!

Високо на їх хребтах здається купамося в червоному сяєві. Пестриться красками пустині величезна m'dalla на наших головах.

Там, де кінчиться море піску — заходить сонце. Воно розіллялo свою кров скрізь по небі й змішало її з піском пустині. Морем розіллялась кров сонця по пустелі світа й заніміло, затихло від могутнього видовища все навколо. Затихло у чеканню великого чуда.

Онесмілені пристають на мент наші верблюди. На наших очах густійшає воздух. Туманом знімається дрібненький пісок із пустині і заносить перед лице сонця делікатну ткань. Зі срібла і золота. Це вітер.

А сонце вбірається у делікатну павутину ткані, мішає коліри, багрить срібло й золото, — стає рожеве.

Рожевіє світ скрізь навколо від величнього заходу сонця.

Що це?

Доторкнувся наших уст і рук невпійманий дух пустині. Він ледве дотулився нас і звірят і гоном погнав дальше. Але його горячий цілунок сповнив нас жахом.

Щось висушило нам умить горла, — до болю майже.

Хто це?

Це блідий, невпійманий дух пустині жене за нами, це його перші віщуни говорять так зловісно.

Затулюють уха наші верблюди, тривожно розглядаються.

Туман піску, туман піску йде за нами!

І опять зявляється перед нами велика святощ пустині — оаза. Ще хвиля, дві — вже вдихуємо аромат спілого життя в наші висохші горла. Пальмове листя лоскоче наші лиця й руки. Вітай оазо!

Потім широкостопі верблюди проходять малу берку („берка" - ставок по арабськи) і з голосним плюскотом занурюють свої ноги в теплій воді аж вище колін. Приставмо на мить — серед роскішної свіжости.

Вечірні тіни скрізь навколо задержують свій бадьорий танок й окружають нас зі всіх сторін, розбавлені й розцікавлені. І сходиться їх щораз більше й більше довкруги малого ставку аж врешті сміливійші підходять і близше, крізь воду, легенькою, беззвучною ходою. Вони приглядаються до нас цікаво, як би не бачили ніколи, а потім запрохують піти у танок із ними, — низенько кланяючись.

Але нам спішиться й ми підганяємо наших флегматичних верблюдів. Ніч іде, — велика темна ніч.

. . . .

Дріжить, блимає полумінь малого каганця серед подвіря арабської гостинниці. Спочиваємо знеможені після довгої виправи в пустиню.

Si Mohamed Ali Soudani вгостив нас добре. Тепер сидить і розказує казки Сходу, — а потім мовчить довго, ждучи наших приказів.

— Виявіть ваші бажання, Сіяді. Я до ваших приказів.

Низько над нами на довгих, незримих ниточках повисли ясні, дорогоцінні зірки. Там у куточку подвіря продирається до неба, крізь сутемряву кольонади, якась дрібна ростинка незнаної назви.

А наш господар питає заєдно:

— Які ваші бажання? Виявіт бажання ваші.

Але ми не маємо бажань цеї ночі.

Ідіть спати Сі Могамед, дякуємо вам, коли захочемо чогось, розбудимо вас зі сну.

Ми не маємо жадних бажань, чуєте?

Всі наші бажання сповнилися цеї ночі.

Як дивно — правда?

Їх було богато, без числа й без міри, — сміливих хотінь молодости.

І всіх їх, без вимку, сповнила одна горяча ніч півдня.

Одна, одинока ніч без сподівань.

Отже ідіть спати Сі Могамед — ледве чи збудить вас цеї ночі наш голос.

Політика експериментів.

Найновійше експозе міністра фінансів і премієра Вл. Ґрабского та його безпосередні наслідки.

На засіданню сенатської скарбової комісії виголосив фінансове експозе премієр і міністр скарбу — бл. Ґрабскі. Балакав він довго, бо цілих дві години та зробив своєю промовою на усіх присутніх „громове“ враження. Маршалок Тромпчиньскі, наприклад, вислухав промову тільки до половини а потім остентаційно покинув засідання, чим виявив, що поглядів Ґрабского не поділяє та з ними не погоджується.

Перш за все простував п. премієр зайві погляди, немов би то золотий заломився завдяки польсько-німецькій господарській війні. Він заломився завдяки минулорічному(!) неврожаєві, що далеко більше зашкодив золотому, як зірвання госп. зносин з Німеччиною. Не робить премієр ніяких надій на поправу золотого і завдяки цьогорічному урожаєві. Дослівно він сказав про те так: „Чинник цьогорічного врожаю треба приймити з великою дозою обережности і не можна на ньому спирати нашої політики цін. Для нашої політики є підставою такі чинники, які нам дозволили би при слабому розвитку зрівноважити торговельний біланс та дали змогу побільшити наші оборотові середники і кредити“. Найважнійшою справою — на думку бесідника — є досягнення надвишки у прибутках, бо тільки при їх допомозі можна замортизувати свої кредити.

Все те дуже гарне, але як до того дійти? І про те каже премієр. Дотеперішню господарську політику зве премієр політикою помилок. Її треба за всяку ціну поюехати. Дотеперішня політика спиралася на лібералізмі, а на майбутнє слід її оперти на політиці протекціонізму.

Завдяки лібералізмові підупав польський експорт, надмірно розрісся імпорт люксусових товарів а наслідком того була зникаючо мала ощадність. Перехід від лібералізму до протекціоналізму мусить, на думку премієра, потягнути за собою ревізію торговельних договорів. Дослівно сказав він таке: „Ми мусимо проводити виразну протекційну політику нашої продукції. Той вислів „протекційна“ звучить негарно, далеко кращим терміном є „лібералізм“; але тут йде мова не про вислів, а про те, що шляхом протекціонізму мусимо осягнути дві мети: мусимо прийти з допомогою продукції, бо вона инакше не втримається, а одночасно шляхом реґляментації і митової системи гальмувати завеликі наші забаганки надмірної консумції.. На це я рішений, бо инакше не обороним нашого торговельного білансу, а це одинокий спосіб удержання валюти та створення кредиту“.

Далі доказує промовець, що все чим намічене мусить стати твердим і тривалим, якщо буде проведене в життя, бо в противному випадку не буде до тої політики довіря. А без довіря, без забезпеки, що завтра не зміниться те, що обовязує нині, не буде можливо осягнути нічого. Премієр тим самим ствердив, що вся дотеперішня господарська політика Польщі носила характер лише експериментів терміном на 24 години!

Щож до кредиту, то премієр обіцяє, що на будуче наміряє уряд засилювати Банк Краєвого господарства і Рільничий Банк постійними допливами заграничних позичок. На жаль премієр тих позичок не називає а підкреслює тільки, що друга половина американської позички призначена теж на ту ціль, але не може бути тепер зреалізована з огляду на упадок довготермінових кредитів в Америці.

На 1926 рік заповідає промовець буджет у цифрі двох міліярдів золотих. Він бажав би, щоби ця цифра була менша від двох міліярдів, але побоюється, що як справа перейде до законодатних установ, то цифра зможе вирости понад два міліярди. І це його дуже непокоїть. Буджет, на його думку, мусить бути опертий на мінімальних (!) вимогах від суспільности. Бо якщо прийдеться докладати „з буджету до господарського життя, то така протекція не матиме ціли. Протекція повинна бути оперта виключно на митових тарифах і на торговельних договорах“.

Ось до чого договорився п. Ґрабскі. Якщо протекція для домашнього промислу має опиратися виключно на митах і протекційних договорах, то від цього нічого не зміниться, бо митові обмеження проводить п. Ґрабскі без тої заповіди вже не віднині. Та воно якось нічого не помагає ні польському господарству ні польському промислові. Але накінець сказав п. премієр ще одно золоте слово про золотого. Дослівно виглядає воно так: „На те, щоби мати кредити, мусить бути золотий. Без усталеного золотого не буде ні закордонного кредиту ні твердого курсу валюти. І тому мусимо вести політику твердого золотого“. Що воно і розумно і добре сказано, в тому мабуть ніхто не сумнівається, але мало хто повірить у те, що новозаінґурованою господарською політикою п. премієр осягне те чого він хоче. Від неї золотий напевне не „ствердне“ а „змякне“. Пережили ми вже багато експериментів польських фінансістів і економістів та прийдеться пережити ще і той новий, намічений п. Ґрабским. Всі ті експерименти коштували найбільше нашого селянина. Він їх відчув найболючійше на своїй шкірі, вдарить по його животних інтересах і той новий експеримент протекціонізму п. Ґрабского, якщо він буде проведений в життя.

Та навряд чи до того дійде. Бо ось вся опінія економістів звернулася після того експозе проти Ґрабского, а біржа зареаґувала на нього таким чином, що золотий карколомно полетів униз. Варшавська преса, як це в нас вчора згадувалося, експозе промовчала. Зареаґував на нього тільки один щоденник „Пшеґльонд Вечорни“, який назвав розгорнені премієром перспективи понурими та невідрадними. Премієр і перший фінансіст не вказав, на думку ґазети, на джерело направи, забув цілковито про цілість економічного життя, а звернув усю увагу на золотий так, немов би він творив самоціль. Далі ґазета стверджує, що золотий впав по експозе.

Виглядає це все на фарсу. Премієр розвертає нові шляхи та перспективи для направи валюти і господарства. А валюта у відповідь на це летить і вирівається з рук фінансового директора.

Відбудова цукроварства на Україні.

Цього року на Україні буде працювати 127 цукроварень, замісць 91, що працювали торік. З них на Лівобережу 47, на Правобережу 80. Урожай буряків гарний й дасть по всій Україні до 26 міліонів берковців буряку, що повинно після перерібки дати понад 40 міліонів пудів цукру. (Пр. Правда).

Явочним порядком.

Польонізація українських гімназій. — Пробний бальон.

Розпорядок міністерства освіти про так зв. утраквізацію, себто польонізацію українських гімназій входить в життя явочним порядком. Львівська Шкільна Кураторія пробує ґрунт, пускає пробний бальон, щоби випробувати, як цей розпорядок приймуть родичі, учні і вчителі. Під „утраквізацію“ підпадають не лише чотири українські гімназії, але і чотири польські. А що родичі-Поляки, як горожане І-шої кляси, мають голос, тому з ними рахується шкільна влада. Як нас інформують, з 80 учнів І-шої кляси ІІ-гої (б. німецької) гімназії у Львові, яка мала бути українізована, 30 учнів зразу переписалося до польських гімназій, а родичі решти учнів (50) внесли протест проти утраквізації до міністерства освіти. Супроти того там наука ведеться дальше виключно в польській мові.

Не бажаючи настроювати проти себе родичів-Поляків, шкільна Кураторія не видає офіціяльного й загального розпорядку про введення утраквізації, тільки лишаючи на боці польські гімназії, що мали бути утраквізовані, висилає делеґатів до українських гімназій з устним наказом негайної утраквізації.

І так в останніх днях явився на філії української гімназії у Львові візитатор Сосніцкі і наказав управителеві гімназії п. Федеву негайно ввести утраквізм в І-шій клясі. Очевидно, п. Федів,

замісць зажадати письменного доручення своєї влади, вдоволився указом „на ґембу“. Не тільки вдоволився, але

віддав господарку І-шої кляси ународовленому Жидові Лівочиньскому (Ґольцгаммерові), співробітникові „Слова Польск-ого“ а науку латини, єдиного предмету, який мається викладати по українськи, другому Полякові Міхальскому. Таким чином „утраквізм“ зразу зведено до... нулі.

Очевидно, устне зарядження віз. Сосніцкого є тільки пробним бальоном шкільної влади. Все залежить від того, як до цього замаху на українськість середньої школи поставиться українське громадянство, а в першу чергу родичі польонізованих дітей. В нашому становищі до цього акту проявиться наша національна гідність і наша честь.

Питання якраз узмістовлюється в тому

чи докажемо, що ми тут є і з нами слід рахуватися.

НОВИНКИ.

— **Зміна в проводі редакції.** Управа Видавничої Спілки „Діло“ звільнила д-ра Володимира Охримовича на його власну просьбу від тимчасового проводу в редакції часопису „Діло“ та покликала на становище головного редактора члена редакції п. Ф. Федорцева, який з днем 15. п. м. увійде у виконування своїх обовязків.

— **Могила Марка Вовчка.** Похована наша знаменита письменниця на хут. Долїонськім, в теперішній Кабардинській републіці на Передкавказю, в саду одної з віль під ч. 120. Кореспондент московських „Известій“ відвідав цю могилу і знайшов її цілком зарослою бурьяном, зрівняною з землею, з похиленим надмогильним памятником.

— **Відзначення Саксаганського пенсією Старицький.** Колеґія Наркомпросу присудила артистові Саксаганському звання народнього артиста, а проф. Київського музичного інституту М. Старицькій Наркомосподабез ухвалив видати індивідуальну пенсію за 37-літню працю на музичній ниві. (Пр. П.).

— **Арештування.** В суботу 12. IX. ц. р. в само полудне явилося до канцелярії Т-ва „Просвіта“ у Львові двох поліційних агентів і забрали зі собою на поліцію працюючу там урядничку панну Се[illegible] будьто для пересухання, а [illegible] ділі то її арештували.

— **Віднова будови нового двірця у Києві.** В 1913 р. розпочалася була будова нового великого залізничого двірця у Києві, але з причини війни роботи спинили[illegible], і аж тепер думають відновити будову двірця. Внутрішні приміщення двірця займатимуть площу в 1420 кв. сажнів, а кошти будови вираховано на 10,[illegible] карб. В жовтні ц. р. на заготовку матеріялів і підготовку роботу буде віднесено один міліон карб. Будова двірця триватиме коло чотирьох років. (Пр. Правда).

— **Спростування.** Від шановної вдови по українському поетові бл. п. Володимирові Самійленкові п. Ольги Самійленко одержуємо листа, в якому шановна вдова заявляє, що причиною виїзду її мужа на Україну не була матеріяльна нужда, як це писалося у посмертній згадці, але виїзд

гой спричинили обставини родинного характеру. По смерти замужної доньки в Галичині він лишився дуже самітним і одержавши вістку про недугу старшої доньки на Україні, рішився туди негайно їхати. На жаль доньки вже не застав, бо вона померла перед його приїздом. Далі у листі пишеться, що покійний поет, будучи в Галичині, не терпів матеріяльної недостачі, завдяки щирости учительських громад м. Станиславова, Коломиї, Перемишля, Самбора, Чорткова і ин. З Праги одержував щомісячну допомогу від „Громадського комітету“. Зокрема дуже допомагали покійному в часі його побуту у Святині та с. Карлові тамошні українські громадяне: Ом. Троць, п. Онищукова, коопер. Бервал, дир. Голубович і инші.

— **„Поліцийні містерії“.** У 199 числі „Діла“ була новинка під повищою назвою про арештування п. Костюка. Від п. Костюка одержуємо письмо, в якому він повідомляє про свій вихід на волю та описує свій вязничний побут. Коли його привезли дня 8. серпня до Стрия та замкнули до тюрми, то до келії прийшло кількох поліцаїв і аґентів, а один з них Гутковскі сказав до нього: „Ach to będzie jutro siekany gulasz“. У стрийській тюрмі сиділи вже Антін Медвідь, Анд. Ясіньский з Долини і п-ні Левинська з донькою ученицею IV. р. уч. семінарії зі Львова. Дня 12. VIII. привезено зі Львова ще студента Мих. Гука з Яворівщини. Усім їм закидували участь і співвину в нападі на повітову касу та у вбивстві поліцая Громадки в Долині (нічю дня 18. липня п. р.). До переслухання водженo усіх мущин у кайданах а Медвідь і Ясінський носили кайдани і в келії. Обох останніх били аж трома наворотами. До переслухання їх приїздили комісарі поліції зі Львова, Станиславова і инших міст. У часі переслухання п. Костюка львівський комісар заявив: „A tu przydałoby się siekanie“. Дня 23. VIII. переслухано п. Костюка і Гука вже в суді та випущено на волю, а всі инші остали в тюрмі. Тоді сидів у стрийських поліцийних арештах і п. Костюк. Отже під кінець серпня п. р. п. Костюк находився у стрийській тюрмі.

— **Війтівська забава.** Одна з виленьских ґазет приносить цікаву вістку про те, як то війт зі Заліся, десненського повіту спрофанував державну печатку. „Кресовий“ достойник запив у товаристві своїх приятелів цілу нічку. Коли над ранком увійшла слуга, щоби попрятати засмічену кімнату, одному з приятелів війта блиснула ідея, якою перейнявся і війт. Не надумуючися довго, приятель побіг за державною печаткою, а війт задержав дівчину у кімнаті. По повороті приятеля з печаткою пяне товариство перевернуло дівчину головою на долину та відтиснуло їй спільними силами на дискретному місці велику силу державних печаток. Перестрашена дівчина вибігла серед плачу на подвіря і почала кричати. Зявився поліцай, оглянув покривджене місце і зробив протокол. Вища влада, повідомлена про вчинок війта, припинила його в урядуванні за спрофанування державної печатки.

— **Ще про зїзд землевласників у Варшаві.** Другого дня нарад виголосив на зїзді поміщиків Александер Мейштовіч обширний реферат під назвою: „Політичні потреби поміщицтва“. У рефераті президент представив політичне кредо поміщицтва, яке висловлене потім у десятьох точках: 1) Підчинення засадам католицької церкви з рівночасним запевненням свободи иншим віроісповіданям; 2) збройна сила для оборони границь і чести держави; 3) визнання права власности згідно з конституцією; 4) боротьба з усіма проявами більшовизму у Польщі; 5) зміна виборчої системи до Сойму, Сенату і самоврядування; 6) Судовий трибунал знівечує закони незгідні з конституцією; 7) скріплення начальної влади у державі; 8) зрівнання прав Сойму і Сенату; 9) право відкликування до суду на адміністративні розпорядки і виконання артикулів 59, 78, 121 конституції; 10) боротьба з етатизмом і редукція видатків держави; 11) переведення суспільних реформ шляхом еволюції з узглядненням засобів держави; 12) охорона робітника, свобода праці та скріплення її інтензивности; 13) загальне навчання та оборона приватного шкільництва; 14) боротьба з розпорядками відпольщуючими „креси“; 15) охорона прав Поляків поза границями держави. Дві останні точки найцікавіші та найбільше дивовижні. Охорону прав Поляків поза кордонами держави слід хіба розуміти як охорону прав польського поміщицтва на Україні.

ПАНАХИДА

за бл. п. членів В. П. Р.

Степана Тисовського полк. УГА. о. Евгена Монцібовича, Остапа Вахнянина начальника Пласту на Закарпатті **і за всіх померших пластунів і пластунок У. ПЛ. У.**

відбудеться у вівторок дня 15. ц. м. в год. 17. попол. в церкві Преображення у Львові (вул. Краківська), на яку родини і все громадянство запрошує

1—1 *Верховна пл. Команда.*

ОСТАННІ ВІСТИ.

Розправа за „атентат“ на д-ра М. Ґрицака.

В перемиському процесі проти Кубрака і Колодія за злочин намаганого убийства та що до Кубрака ще й за злочин обману, запав в четвер 10. ц. м. в год. 11 в ночи на підставі вердикту суддів присяжних **вирок увільняючий обох обвинувачених від всякої вини і кари.**

Зірвання рад.-франц. переговорів.

Несподіваний поворот Красіна з Парижа до Москви є в звязку з новою невдачею рад.-франц. переговорів. Французький уряд рішуче відкинув останні предложення Красіна, що основувалися на частинному покриттю давних російських довгів під условям рівночасного признання для СРСР. нових кредитів від французького промислу.

Успіхи Французів у Мароко.

На протязі двох днів французька армія в Мароко при малих втратах здобула назад усі становища пограничної оборонної лінії, які були перед війною з Абд ель Крімом. На тих становищах построїли сильні укріплення.

Ренський пакт.

„Еко д' Парі“ повідомляє з Женеви, що б. німецький амбасадор у Вашінґтоні Бернсдорф в інтервю заявив, що Німеччина жадатиме евакуації кольонської смуги як еквіваленту за ґарантійний пакт. Щодо арбітражного договору з Польщею й Чехословаччиною, то на це є ще час. Італійський уряд відповів Бріянови, що прилучається до запрошення Німеччини до співучасти в конференції в справі безпеки.

Земельна реформа в сенаті.

Злучені комісії сенату радили 13. ц. м. цілий день над проєктом про виконання земельної реформи. Згідно з суботнішньою ухвалою голосування буде на завтрішньому засідані. На ньому представники уряду мають теж говорити про справи відложені на суботнішньому засіданні.

Конґрес нім. соціялістів.

13. IX. почався в Гайдельберзі конґрес німецької соціял-дем. партії при участи 400 делеґатів. Зїзд потриває цілий тиждень. Зі звіту виходить, що партія числила 844.495 зареєстрованих членів, у цьому 153.693 жінки.

✝ Посмертні згадки.

Омелян Голінатий, власник аптики в Новім Селі коло Підволочиск помер в 67. році життя дня 30. серпня ц. р. по довгій і тяжкій недузі. Про симпатію, яку лишив Покійний в цілій Новоселеччині, свідчать величаві похорони, які відбулися дня 1. вересня, в яких взяло участь сім священиків і великі товпи народу з цілої Новоселеччини. В. И. П. 445 а) 1—1

ОПОВІСТКИ.

Репертуар „Українського Наддніпрянського Театру О. Міткевич“:

Хоростків Саля Сокола.
14. IX. „Маруся Богуславка“.
15. IX. „Пан Твардовський“.
Теребовля Саля Просвіти.
16. IX. „Вій“.
17. IX. „Хмара“.
18. IX. „Дні нашого життя“ (прощальна вистава). 131 12—?

Український мішаний хор Д. Котка,
У второк 15.IX. — Скала. 115 11—?
У середу 16.IX. — Копичинці.
У четвер 17.IX. — Копичинці.
У суботу 19.IX. — Теребовля.
У неділю 20.IX. — Теребовля.

Для студентів Техніків! Інформації в справі технічних студій в школах всіх типів в краю і за границею уділяє „Кооператива Основа“ (Львів, Супінського 21), від 25 вересня до 5. жовтня п. р. 3-3

З Львівського Бояна. Повідомляється Вп. Членів, що проби мішаного хору начнуться вівторок дня 15. вересня п. р. і будуть відбуватися кождого вівтірка і пятниці в год. 7. З огляду на недалекий речинець концерту з нагоди 100-літньої річниці смерти Дм. Бортнянського, проситься всіх Вп.Членів явитися в комплеті. Вписи нових членів, яких запрошується, переводиться перед пробами. — *Виділ.* 444 2—2

Загальні Збори Кружка УПТ в Теребовлі відбудуться дня 20 вересня п. р. в год. 3 і пів по пол. в салі Міщанського Братства зі звичайним порядком денним. 446 1—1 **Управа.**

Подяка.

Нашу сімю навістило тяжке горе. Дня 30. серпня вранці помер нестор нашої родини, улюблений нами, а шанований всіми, що його знали, стрий Омелян Голінатий, власник аптики в Новім Селі коло Підволочиск. Чотири карі коні тягнули віз прибраний килимами, умаєний сосниною, на якім спочивали мощі дорогого нашого Покійника. Товпи народу з Нового Села і охресних сіл супроводжали з жалем доброго „пана аптикаря“, що ліки бідноті роздавав даром, неодного ратував у біді, а родині по смерти наших родичів був не стриєм, а рідніським батьком.

Те щире співчування громадянства було нам великою відрадою у нашім горю. Тому почуваємо себе до глибокої вдячности для всіх тих, що звеличили ту сумну і важку для нас хвилю. З щирого серця дякуємо Високопреподобним Отцям: о. деканови Теофілови Копистянському з Клебанівки за провід в похоронах, місцевому пароxови о. Іванови Малоцї, о. сов. Иосифові Красноперi зі Скорик, о. сов. Володимиру Герасимовичу з Терпилівки, о. сов. Льву Юрчинському з Доброміркu, о. Нестору Кисілевському з Гниличок і о. Стефанови Стецю з Шельпак за відслуження Літургій і участь в похоронах. Зокрема дякуємо о. Кисілевському за виправлення нашого стрия у далеку дорогу вічности святими Тайнами, оо. Юрчинському і Петецці за прегарні до сльоз зворушуючі нагробні бесіди в дома і над гробом.

Сердечно дякуємо довголітньому другови покійника п. д-рови Володимирови Дроздовському за його труди і лікарську опіку підчас недуги покійника, щоб ратувати погасаюче життя. Дякуємо новоселецькій інтеліґенції українській за відвідини покійника в часі недуги і за участь в похоронах. Всім вам стократне Спасибіг. — В Новім Селі дня 10. вересня 1921. — *Братанчі і братанки бл. п. Омеляна Голінатого.* 445 1—1

ПОДЯКА.

Отсим складаю щиру і сердечну подяку Вельмишановним Панам Меценасам: д-рові Гарасимову в Стрию, д-рові С. Шевчукові і д-рові В. Возьякові у Львові за успішну інтервенцію в ціли звільнення мене зі стрийської тюрми.

Руда Пąб, 8. вересня 1925.
448 1—1 **Панько Костюк, учитель.**

Ширіть наш часопис!

За редакцію відповідає І. Р...чицький. Видає Видавнича Спілка „Діло“. З друкарні Видавничої Спілки „Діло“ Львів, Ринок ч. 10.